

تأثیر ایجاد اعتبار به روش برجسب زنی بر میزان همنوایی حافظه ی دیداری و شنیداری

سهیلا سهرابی^۱، جواد صالحی^{۲*}، طاهره الهی^۳

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

۲. دانشیار روانشناسی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

۳. دانشیار روانشناسی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۲۴

دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۲۶

The effect of creating credibility by labeling method on the consistency of visual and auditory memory

Soheila sohrabi¹, javad salehi^{2*}, tahere elahi³

1. M.Sc. in general psychology, Zanjan University, Zanjan, Iran

2. Associate Professor of psychology department, Zanjan University, Zanjan, Iran

3. Associate Professor of psychology department, Zanjan University, Zanjan, Iran

Received: 2022/05/16

Accepted: 2022/05/15

10.30473/sc.2024.69254.2918

Abstract

The aim of the present study was to determine the effect of creating credibility for the co-witness by labeling, on the conformity of visual memory. In this research, the conformity of the recognition memory of 64 participants was investigated based on the "pretest-posttest control group design". First, in the pre-test step, the actual level of visual recognition memory performance of the individual participants was measured using the International Affective Picture System (IAPS). Then, the participants of the experimental group participated in image recognition tasks in the presence of an expert co-witness (researcher's confederate) who was validated by the labeling him a police officer, and the participants of the control group in the presence of a non-expert co-witness (researcher's confederate). Data analysis using one way analysis of covariance showed that the participants of the experimental group conformed with the valid co-witness more than the control group ($\eta^2 = 0.88$, $p < 0.005$ and $F = (58) 19.35$). In conclusion, the results showed that providing information about the expertise of a co-witness can have an effect on memory conformity with him. It turned out that the person's assessment of the validity of the co-witness's memory plays the most important role. It seems that a person's perception of the credibility of a co-witness affects the way he processes new information, which leads to an increase in conformity due to wrong attributions in the source monitoring process. Social influence also plays a role in the credibility effect, though not in terms of giving credibility to memories, but in terms of how information is used.

Keywords: Group Pressure, Memory Compliance, Partner Credibility, Visual Memory.

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین تأثیر ایجاد اعتبار برای شریک به روش برجسب زنی بر میزان همنوایی حافظه دیداری بود. در این پژوهش میزان همنوایی حافظه بازشناسی ۶۴ شرکت کننده بر اساس طرح آزمایشی «پیش آزمون-پس آزمون با گروه کنترل» بررسی شد. ابتدا در مرحله ی پیش آزمون سطح واقعی عملکرد انفرادی حافظه بازشناسی دیداری شرکت کنندگان با استفاده از سیستم بین‌المللی تصاویر عاطفی (IAPS) برآورد شد. سپس شرکت کنندگان گروه آزمایش در حضور یک هم-شاهد متخصص (همدست پژوهشگر) که با زدن برجسب افسر پلیس معتبر شده بود، و شرکت کنندگان گروه کنترل در حضور هم-شاهد غیر متخصص (همدست پژوهشگر) در تکالیف بازشناسی تصاویر شرکت کردند. تحلیل داده ها با استفاده از تحلیل کوواریانس یک طرفه نشان داد که شرکت کنندگان گروه آزمایش بیشتر از گروه گواه با هم-شاهد معتبر همنوایی کردند ($\eta^2 = 0.88$ و $p > 0.005$ و $F = (58) 19.35$). در مجموع، نتایج نشان داد که ارائه اطلاعات در مورد تخصص یک هم-شاهد می‌تواند بر همنوایی حافظه با او اثر داشته باشد. معلوم شد که ارزیابی فرد از اعتبار حافظه شریک مهمترین نقش را در این میان بازی می‌کند. به نظر می‌رسد ادراک فرد از میزان اعتبار هم-شاهد بر نحوه پردازش اطلاعات جدید توسط او اثر می‌گذارد که این امر به خاطر اسنادهای اشتباه در فرایند نظارت بر منبع منجر به افزایش همنوایی می‌شود. همچنین نفوذ اجتماعی نیز سهمی در تأثیر اعتبار دارد، البته نه برای اعتبار بخشی به خاطرات بلکه از نظر نحوه استفاده از اطلاعات.

کلیدواژه‌ها: اعتبار شریک، حافظه دیداری، فشارگروهی، همنوایی حافظه.

مقدمه

بلکه می‌تواند به صورت اجتماعی هم رخ دهد، مثلاً زمانی که مردم درباره رویدادی که با هم شاهد آن بوده‌اند بحث می‌کنند (کایر و هرست^۹، ۲۰۱۹). این پدیده که حافظه افراد تحت تأثیر گفته‌های دیگران قرار می‌گیرد، آلودگی اجتماعی حافظه^{۱۰}، یا اثر اطلاعات نادرست^{۱۱} (اسپیتالاک^{۱۲}، ۲۰۲۲) نیز نامیده می‌شود و حاصل دو فرایند نفوذ اجتماعی و انعطاف‌پذیری حافظه است. ریچدان، هوب، ساور^{۱۳} و همکاران (۲۰۱۸) تأثیر بحث و گفت‌وگو با شریک و دریافت بازخورد از وی را بر گزارش حافظه افراد مستندسازی کردند، نتایج آنها نشان داد دریافت بازخورد اجتماعی می‌تواند صحت جزئیات را در گزارش‌های حافظه کاهش دهد.

همنوایی حافظه در رویدادهای جنایی که چندین شاهد حضور دارند بسیار نگران‌کننده است زیرا شهود معمولاً در مورد رویداد تجربه شده با هم بحث می‌کنند که این ممکن است باعث شود شهود تحت تأثیر یکدیگر گزارش‌های اشتباهی از رویداد ارائه کنند. یک مثال مشهور در این زمینه، بمب‌گذاری سال ۱۹۹۵ در اوکلاه‌های آمریکا است که در آن فرد بمب‌گذار (مک وی) به تنهایی به یک موسسه کرایه خودرو مراجعه و کامیون مورد استفاده در بمب‌گذاری را اجاره کرده بود و دو شاهد او را در آنجا دیده بودند. این دو شاهد ابتدا گزارش دادند که یک مرد را دیده‌اند، اما پس از گفتگو با یک شاهد سوم که بسیار به گفته‌های خود مطمئن بود به اشتباه گزارش کردند که کرایه‌کنندگان کامیون دو نفر بودند (شاکتر^{۱۴}، ۲۰۰۱). نمونه دیگر قتل آنا لیند، وزیر امور خارجه سوئد است که در آن شاهدان تحت تأثیر گزارش‌های حافظه یکدیگر - که در یک اتاق مشترک با آنها مصاحبه می‌شد - قرار گرفتند و اطلاعات نادرستی به پلیس دادند که منجر به انحراف تحقیقات به سمت و سوی اشتباه شد (گرانهاگ، اسک و ریلیوس^{۱۵}، ۲۰۰۵). علاوه بر این، صدها پرونده‌ی حقوقی مستند وجود دارد که افراد بی‌گناه به خاطر جرایمی که هرگز مرتکب نشده‌اند، متهم، محاکمه، محکوم، زندانی و گاه اعدام شده‌اند (بادوریا^{۱۶}، ۲۰۲۲). بنابراین، درک این که چرا حافظه شهود گاهی مرتکب اشتباه می‌شود از اهمیتی حیاتی برخوردار است. بیشتر مطالعات همنوایی حافظه با

نفوذ اجتماعی، تلاشی است که از سوی یک یا بیش از یک فرد برای تغییر رفتارها، نگرش‌ها، و احساسات افراد دیگر انجام می‌شود (بارون، بیرن و برانسکامب^۱، ۲۰۰۶). تغییر رفتار ناشی از نفوذ اجتماعی برای رفتار کردن به شیوه‌ای که از سوی گروه یا جامعه قابل قبول تشخیص داده شود همنوایی^۲ نام دارد. با گسترش پژوهش‌های حوزه همنوایی آنچه که توجه بسیاری از روانشناسان اجتماعی را به خود جلب کرده و تا کنون نیز بر اهمیت خود باقی و نیازمند تحقیقات بیشتری است همنوایی حافظه^۳ است. حافظه فرایند ذخیره‌سازی اطلاعات و تجارب و بازیابی احتمالی آنها در آینده است (عبداللهی و زارع، ۲۰۱۹). نقل خاطره یک شخص از یک رویداد می‌تواند بر حافظه شنونده تأثیر بگذارد و بخشی از گزارش حافظه او شود. این پدیده تحت عنوان همنوایی حافظه شناخته می‌شود و می‌تواند منجر به یادآوری کاملاً اشتباه یا تا حدودی اشتباه رویداد مورد بحث شود. اصطلاح همنوایی حافظه نخستین بار توسط راییت، سلف و جاستیس^۴ (۲۰۰۰) در مقاله‌ای با عنوان «همنوایی حافظه: بررسی اثرات اطلاعات نادرست هنگامی که توسط شخص دیگری ارائه می‌شود» ابداع شد. از آنجا که تبادل اطلاعات بین هم-شاهدان^۵ نوعی تعامل اجتماعی است، فرایندهای نفوذ اجتماعی در اینجا اهمیت زیادی می‌یابند. در واقع، همنوایی حافظه هنگامی اتفاق می‌افتد که فرد گزارش حافظه خود را تغییر دهد تا با گزارش حافظه شخص دیگری مطابق شود (مجتهدی، ایوانو و هموند^۶، ۲۰۱۸). از آنجا که حافظه انسان کامل و بی نقص نیست گاهی اوقات این گفتگو شامل خطاهایی خواهد بود که ممکن است در گزارش‌های شخص دیگر ظاهر شود، زیرا امکان دارد فرد جزئیات رویداد را فراموش کرده یا جنبه‌های مختلف یک رویداد را اشتباه ادراک کرده باشد، نتیجتاً توسط گفته‌های افراد دیگر تحت تأثیر قرار بگیرد (رایت، ممون و اسکاجریگ^۷، ۲۰۰۹). می‌توان یادآوری را نوعی فرایند ساختن دانست (مک‌کارول^۸، ۲۰۲۰) که نه فقط در درون فرد اتفاق می‌افتد،

9. Cyr & Hirst

10. social contamination of memory

11. The misinformation effects

12. Szpitalak

13. Rechdan, Hope, Sauer

14. Schacter

15. Granhag, Ask, Rebelius

16. Baduria

1. Baron, Byrne, Branscomb

2. conformity

3. Memory Conformity

4. Wright, Self & Justice

5. co-witness

6. Mojtahedi, Ioannou & Hammond

7. Wright, Memon, Skagerberg

8. Mc Carroll

می‌گیریم (ژو، مارگولین، و نیدر دپ^۵، ۲۰۲۱). برای مثال، داد و برداشا^۶ (۱۹۸۰) نشان دادند که اطلاعات نادرست در مورد یک تصادف رانندگی زمانی که توسط یک تماشاگر ظاهراً بی‌گناه ارائه شود بیشتر می‌تواند گمراه‌کننده باشد تا توسط راننده مقصر. در مجموع، می‌توان گفت که ما به طور یکسان تحت تأثیر همه اطلاعات گمراه‌کننده پس از یک رویداد قرار نمی‌گیریم - بلکه اعتبار خاطرات دیگران را ارزیابی می‌کنیم. بنابراین، با توجه به این که تخصص ادراک شده به عنوان یک ویژگی می‌تواند در معترسازی هم-شاهد نقش داشته و با افزایش اعتماد به او حافظه را مستعد تأثیرپذیری سازد، پژوهش حاضر با هدف مطالعه تأثیر دستکاری اعتبار ادراک شده شریک به روشی که ما آن را "برچسب‌زنی صرف"^۷ می‌نامیم بر میزان همنوایی حافظه طراحی و اجرا شد. در پژوهش‌های پیشین شرکت‌کننده و هم شاهد پس از مشاهده‌ی رویداد فرصت تبادل اطلاعات با یکدیگر را داشته‌اند (حداقل به اندازه‌ی ۲ الی ۳ دقیقه)، اما در پژوهش حاضر سعی بر این بود که میزان اطلاعات دریافتی شرکت‌کننده از هم شاهد به حداقل برسد. بنابراین مساله اصلی پژوهش حاضر به طور مشخص این بود که آیا صرف داشتن عنوان یک متخصص، بدون آن که تعاملی بین هم-شاهدان اتفاق افتد، می‌تواند باعث شود که فرد به عنوان یک منبع معتبر اطلاعاتی تلقی شود و احتمال همنوایی افزایش یابد. به این منظور هر کدام از شرکت‌کنندگان همراه با یک همدست در قالب تیم‌های دو نفره در آزمایش شرکت کردند. ترتیبی داده می‌شد که شرکت‌کننده به این باور برسد که هم تیمی‌اش یک متخصص (کارآگاه تشخیص چهره پلیس) یا یک فرد غیرمتخصص (دانشجوی کارشناسی) است. انتظار ما این بود که شرکت‌کننده، کارآگاه تشخیص چهره پلیس (به عنوان فردی ماهر در تشخیص و به یادسپاری چهره) را در مقایسه با یک دانشجوی غیرمتخصص معتبرتر ادراک کرده با او بیشتر همنوایی کند.

پیشینه پژوهش

تاکنون چندین مطالعه به این موضوع پرداخته‌اند که چه عناصری یک منبع اطلاعاتی را معتبر می‌سازند و ادراک این اعتبار چگونه بر میزان پذیرندگی ما نسبت به اطلاعات عرضه

استفاده از تصاویر و فیلم‌های دارای جزئیات زیاد به بررسی میزان همنوایی در حافظه دیداری پرداخته‌اند. در پژوهشی که گودوین، هانا، نیکل و فری^۱ (۲۰۱۷) درباره تأثیر ارائه اطلاعات غلط بر حافظه پس از بحث مشترک انجام دادند، ۱۸۵ دانشجو در حضور یک همدست یک فیلم ۲ دقیقه‌ای از سرقت یک کتابفروشی را تماشا کردند. سپس هنگام بحث مشترک، فرد همدست ۸ مورد اطلاعات غلط را که شامل جزئیاتی درباره‌ی سرقت بود در اختیار شرکت‌کنندگان قرار داد، سپس شرکت‌کنندگان به صورت انفرادی در یک آزمون یادآوری ۲ گزینه‌ای شرکت کردند. نتایج نشان داد که ارائه اطلاعات غلط در هنگام بحث مشترک، میزان همنوایی حافظه دیداری را افزایش می‌دهد.

تحقیقات نشان داده است که عوامل متعددی می‌توانند بر همنوایی حافظه اثر بگذارند از آن جمله می‌توان به میزان آشنایی فرد با منبع اطلاعاتی (مجتهدی، ایوانو و هموند، ۲۰۱۸ الف)، اعتماد فرد به کیفیت حافظه‌ی خود (آلن، میجر و مارتین^۲، ۲۰۱۲)، ویژگی‌های فردی (اسکاجربرگ و رایت، ۲۰۰۸)، و میزان اطمینان هم-شاهد و اعتماد به نفس شرکت‌کننده (ثورلی و کومار^۳، ۲۰۱۶) اشاره کرد. یکی از عواملی که به نظر می‌رسد بتواند بر همنوایی حافظه اثر بگذارد اعتبار هم-شاهد است، یعنی، قضاوتی که در مورد اعتبار حافظه دیگران انجام می‌دهیم می‌تواند بر تصمیم‌گیری ما در مورد دقت حافظه آنها و در نتیجه اثرپذیری حافظه ما اثر بگذارد. ما هنگامی بیشتر همنوایی می‌کنیم که منبع اطلاعاتی را معتبر، صالح و دقیق ادراک کنیم. اهمیت این عامل به قدری است که حتی می‌تواند منجر به همنوایی حافظه به صورت تغییر پاسخ‌های با اطمینان داده شده شود. در پژوهش هاری، پالمر، سکستون و برور^۴ (۲۰۱۲) مشخص شد که شرکت‌کنندگان بعد از اظهار با اطمینان پاسخ‌های خود، وقتی در معرض پاسخ‌های یک شریک معتبر قرار گرفتند، پاسخ‌های اولیه خود را در جهت پاسخ‌های شریک معتبرشان تغییر دادند. میزان حساسیت ما به اطلاعات نادرست براساس نحوه ارزیابی ما از اعتبار منبع این اطلاعات تغییر می‌کند. مطالعات متعددی نشان می‌دهد که وقتی پیام‌رسان اطلاعات نادرست معتبر به نظر برسد، ما بیشتر در خطر پذیرش این اطلاعات قرار

5. Xu, Margolin & Niederdeppe

6. Dodd & Bradshaw

7. mere labeling

1. Goodwin, Hannah, Nicholl & Ferri

2. Allan, Midjord, Martin

3. Thorley & Kumar

4. Horry, Palmer, Sexton, Brewer

تا فرد معتبرتر. در یک پژوهش دیگر (ویلیامسون، وبر و رابرتسون^۲، ۲۰۱۳) ۶۴ دانشجو در یک تکلیف تشخیص چهره سارق شرکت کردند. با مقدمه چینی‌هایی آزمودنی‌ها به این سمت هدایت می‌شدند که باور کنند فرد همدست یک پلیس (تخصص و اعتبار بالا)، یا یک برقکار (تخصص پایین) است. سپس یک فیلم دو دقیقه‌ای از یک صحنه سرقت نمایش داده می‌شد. پس از آزمون اولیه، گفت‌وگویی بین شرکت کننده و همدست انجام می‌گرفت که در این گفت‌وگو، همدست چهار قطعه اطلاعات نادرست را به شرکت کنندگان ارائه می‌کرد. آنگاه همدست و شرکت کننده به اتاق های جداگانه بازمی‌گشتند و آزمون حافظه ی دیداری برای کلیه شرکت کنندگان اجرا می‌شد. در نهایت، آنها پرسشنامه‌ای را در زمینه میزان اعتماد به همدست تکمیل می‌کردند. نتایج نشان داد که دستکاری تخصص باعث ایجاد رجحانی قابل پیش‌بینی در میزان هم‌نوایی حافظه با فرد متخصص می‌شود. ضمن آن که پلیس معتبرتر از برقکار ارزیابی شده بود.

در مجموع، مرور تحقیقات نشان می‌دهد که ادراک ما از اعتبار هم-شاهد کلید پذیرش پیام و هم‌نوایی احتمالی با او است. ادراک اعتبار شامل برداشتهای ما از تخصص و قابلیت اعتماد است، که این برداشتهای تأثیر مهمی بر نحوه پردازش اطلاعات رسیده از جانب هم-شاهد دارند. ادراک از اعتبار یک فرد هم می‌تواند تحت تأثیر عملکرد او قرار داشته باشد و هم ویژگی‌های منتسب به وی. به جرات می‌توان گفت که نشانه‌های مربوط به تخصص و تجربه‌ی یک هم-شاهد (در مقایسه با نشانه‌های دیگر) بیشترین اهمیت را هنگام ارزیابی باورپذیری اطلاعات رسیده از جانب وی دارد. نکته مهم قابل توجه در تمام پژوهش‌های مربوط به تأثیر اعتبار گفتگویی است که بین هم-شاهدان صورت می‌گیرد و به این طریق منبع اطلاعاتی معتبر فرصت پیدا می‌کند که اعتبار خود را به شاهد دیگر بقبولاند. حال اگر چنین فرصتی در اختیار شاهد معتبر قرار نگیرد و تنها روش اعتبار بخشی به او صرفاً برجسی باشد که به عنوان متخصص بر او نهاده شده است چه؟ آیا صرف عنوان یک شاهد برای تبدیل او به منبعی معتبر یا نامعتبر کافی بوده و می‌تواند بر میزان هم‌نوایی حافظه دیگران با او اثر بگذارد؟ این سوالی است که پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به آن است.

شده از جانب آنها تأثیر می‌گذارد. در یک جمع‌بندی از پژوهش‌های انجام شده در این زمینه ملاحظه می‌شود که تأثیر اعتبار هم-شاهد بر هم‌نوایی حافظه تا کنون به سه روش اصلی مورد مطالعه قرار گرفته است. نخست، در برخی پژوهش‌ها ابتدا میزان اعتبار شریک نزد شرکت کننده در قالب پرسشنامه مورد سنجش قرار گرفته و سپس هر دو در شرایطی قرار گرفته‌اند که شرکت کننده در صورت تمایل می‌توانسته با هم-شاهد هم‌نوایی کند. به عنوان نمونه، هاری، پالم، سکستون و برور (۲۰۱۲) ابتدا از شرکت کنندگان درخواست کردند اعتبار حافظه یک شریک را ارزیابی کنند. سپس شرکت کننده و شریک با هم در یک آزمون حافظه بازشناسی چهره شرکت کردند. نتایج نشان داد که افراد با کسی که او را معتبرتر می‌دانند بیشتر هم‌نوایی می‌کنند. دومین روش مطالعه تأثیر اعتبار بر هم‌نوایی دستکاری برداشت آزمودنی از اعتبار شریک از طریق ایجاد موفقیت یا شکست (آزمایشی) در عملکرد برای شریک است. یعنی، شرکت کننده ابتدا عملکرد بسیار عالی یا ضعیف شریک در یک حیطه خاص را مشاهده می‌کند و سپس در موقعیت هم‌نوایی با او قرار می‌گیرد. فتحی (۱۳۹۳) شرایطی فراهم کرد که شرکت کنندگان شاهد موفقیت زیاد (۹۵ درصد) یا متوسط (۶۰ درصد) یک همدست در یک تکلیف حافظه باشند. سپس شرکت کنندگان به اتفاق آن همدست در یک آزمون حافظه شرکت می‌کردند به نحوی که می‌توانستند قبل از پاسخ دادن به تکلیف، پاسخ همدست را مشاهده کنند. نتایج حاکی از آن بود که آزمودنی‌ها با همدست موفق بیشتر هم‌نوایی می‌کردند.

سومین روش مطالعه تأثیر اعتبار (که در پژوهش حاضر مورد استفاده قرار گرفت) دستکاری ویژگی‌های درک شده هم-شاهد است. گابرت، ممون و رایت^۱ (۲۰۰۷) با گفتن این موضوع به شرکت کنندگان که شریک گفتگوی آنها مدت زمان بیشتر یا کمتری - در مقایسه با خودشان - تصویر آماج را دیده است ادراک آنها از اعتبار شریک را دستکاری کردند. در یک آزمایش دیگر اسکاجربرگ و رایت (۲۰۰۸) با دادن یک نقش بالادست و مسلط به یکی از شاهدان و تخصیص یک نقش پایین دست به دیگری هنگام مباحثه ادراک آنها از اعتبار همدیگر را دستکاری کردند. در هر دو مطالعه شرکت کنندگان دارای اعتبار کمتر نسبت به اطلاعات نادرست رسیده از شریک پذیراتر بودند،

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش مطالعه حاضر آزمایشی و طرح مورد استفاده آن «پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل» بود. در این طرح متغیر مستقل سطح تخصص همدست بود که دارای ۲ سطح تخصص بالا (کارآگاه پلیس با تجربه) و تخصص پایین (دانشجوی کارشناسی) بود، همنوایی حافظه به عنوان متغیر وابسته ایفای نقش کرد.

آزمودنی‌ها: جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل کلیه‌ی دانشجویان دانشگاه زنجان بود. برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد. پس از این که ۶۴ نفر (۳۲ آقا و ۳۲ خانم) نمونه‌گیری شدند، شرکت‌کنندگان بصورت تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل جایگزین شدند. تعداد شرکت‌کنندگان هر گروه ۳۲ نفر متشکل از ۱۶ آقا و ۱۶ خانم بود. ملاک ورود به این تحقیق اعلام رضایت آزمودنی و داشتن بینایی سالم (یا اصلاح شده)، و شرط خروج مطلع شدن یا حدس زدن هویت شریک بود.

ابزار

آزمون بازشناسی دیداری: در پژوهش حاضر برای بررسی همنوایی حافظه دیداری از آزمون حافظه‌ی بازشناسی تصاویر براساس سیستم تصاویر عاطفی بین‌المللی (IAPS) (لنگ، برادلی و کاسبرت، ۲۰۰۵) استفاده شد. سیستم تصاویر عاطفی بین‌المللی (IAPS) یک پایگاه داده از مجموعه تصاویری است که برای مطالعه عواطف، توجه و حافظه طراحی شده و به طور گسترده در تحقیقات روانشناختی مورد استفاده قرار گرفته است. IAPS توسط موسسه ملی سلامت روان مرکز عواطف و توجه^۲ در دانشگاه فلوریدا توسعه یافته است. IAPS شامل ۹۵۶ عکس رنگی از اشیاء و صحنه‌های روزمره - مانند میلمان خانگی و مناظر تا صحنه‌های هیجان‌انگیز و انسانها - است. در مجموع ۸۰ تصویر به کار گرفته شد، ۴۰ تصویر در پیش‌آزمون و ۴۰ تصویر در پس‌آزمون.

پرسشنامه اعتماد و اعتبار: در پایان آزمایش شرکت‌کنندگان پرسشنامه‌ی اعتماد و اعتبار (ویلیامسون، ۲۰۱۳) را تکمیل کردند. دو سوال اول این پرسشنامه^۴ سوالی در مورد میزان اطمینان شرکت‌کننده نسبت به صحت

پاسخ‌های خود و میزان تخصص خود در بازشناسی تصاویر و دو سوال بعدی درباره‌ی ادراک فرد از میزان تخصص و صحت پاسخ‌های شریک است. سوالات به گونه‌ای است که شرکت‌کننده پس از خواندن هر سوال میزان اطمینان خود را روی مقیاسی از صفر درصد به معنی "کاملاً غیرقابل اطمینان" تا ۱۰۰ درصد به معنی "کاملاً قابل اطمینان" درجه بندی می‌کند. دو نمونه از سوالات پرسشنامه در زیر ارائه شده است:

- در بازشناسی تصاویر ارائه شده به صحت پاسخ‌های خودم اطمینان داشتم.
- در بازشناسی تصاویر ارائه شده به صحت پاسخ‌های شریک اطمینان داشتم.

روند اجرای پژوهش

ابتدا، برای کسب اطمینان از این که هرگونه اطلاعات نادرست گزارش شده از سوی شرکت‌کننده واقعاً منعکس‌کننده همنوایی حافظه اوست و صرفاً پاسخ اشتباهی نیست که تصادفاً با اطلاعات نادرست ارائه شده توسط همدست مطابقت دارد، در مرحله پیش‌آزمون یک آزمون حافظه انفرادی از همه شرکت‌کنندگان به عمل آمد. بدین صورت که ابتدا ۲۰ تصویر به شرکت‌کننده نشان داده می‌شد و سپس این ۲۰ تصویر با ۲۰ تصویر جدید مخلوط می‌شد و از شرکت‌کننده خواسته می‌شد که در میان این ۴۰ تصویر تصاویر قدیم و جدید را بازشناسی کند. پاسخ‌های شرکت‌کننده ثبت می‌شد. نتایج این آزمون به عنوان خط پایه‌ای عمل می‌کرد که با مقایسه عملکرد شرکت‌کننده در موقعیت فشار اجتماعی (در حضور همدست) با آن امکان محاسبه میزان همنوایی فراهم شد.

سپس برای پیشگیری از اثر تداخل در حافظه، شرکت‌کنندگان هر دو گروه چند عملیات ساده‌ی ریاضی را به عنوان تکلیف فاصله‌انداز (filler) بین پیش‌آزمون و پس‌آزمون حل کردند. در مرحله‌ی پس‌آزمون شرکت‌کنندگان گروه آزمایش در حضور شریک متخصص و شرکت‌کنندگان گروه کنترل در حضور شریک غیرمتخصص در آزمون حافظه بازشناسی تصاویر شرکت می‌کردند؛ به این صورت که ابتدا شرکت‌کننده و همدست با هم ۲۰ تصویر را مشاهده می‌کردند. سپس همانند پیش‌آزمون این ۲۰ تصویر با ۲۰ تصویر جدید مخلوط شده به آنها ارائه می‌شد و خواسته می‌شد که از میان این ۴۰ تصویر به بازشناسی تصاویر (قدیم

1. Lang, Bradley & Cuthbert
2. National Institute of Mental Health, Center for Emotion and Attention

آزمایش به طور معنی‌داری بیش از گروه کنترل است. همچنین با توجه به مجذور ایثای محاسبه شده اثر یافت شده براساس تفسیر کوهن (کوهن، ۱۹۸۸) اندازه‌ی اثر بزرگی محسوب می‌شود که نشان می‌دهد افراد گروه آزمایش در آزمون حافظه‌ی دیداری شریک خود را معتبرتر ارزیابی کرده‌اند. پس از کسب اطمینان از موثر بودن برچسب‌زنی در ایجاد تفاوت در اعتبار بخشی به همدست، میزان هم‌نوایی شرکت‌کنندگان دو گروه با فرد همدست با استفاده از آزمون تحلیل کواریانس مقایسه شد. به این منظور نمره‌ی آزمون بازنشاسی تصاویر قبل از مداخله (پیش‌آزمون) به عنوان همپراش و نمره‌ی آزمون بازنشاسی چهره در مرحله پس‌آزمون به عنوان متغیر وابسته وارد تحلیل شد و دو گروه آزمایش و کنترل مورد مقایسه قرار گرفتند. ابتدا، قبل از اجرای تحلیل کواریانس مفروضه‌های استفاده از این تحلیل بررسی و از برقرار بودن آنها اطمینان حاصل شد که نتایج به شرح زیر است.

یکی از اولین مفروضه‌های استفاده از روش‌های پارامتریک آن است که متغیر وابسته در مقیاس نسبی یا فاصله‌ای اندازه‌گیری شده باشد که در پژوهش حاضر متغیر وابسته یعنی نمره‌ی حاصل از عملکرد شرکت‌کنندگان در تکلیف بازنشاسی حافظه واجد چنین شرطی بود. توزیع بهنجار نمره‌های متغیر وابسته نیز یکی دیگر از مفروضه‌ها است. برای بررسی این مفروضه و با توجه به حجم نمونه از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف استفاده شد. نتیجه اجرای این آزمون در دو گروه آزمایش ($p = 0/18$; $z = 0/13$)، و کنترل ($p = 0/19$; $z = 0/13$) نشان داد که نحوه توزیع نمرات در هر دو گروه بهنجار است. همگنی واریانس‌ها نیز از جمله مفروضه‌هایی است که باید رعایت شود. برای بررسی این مفروضه از آزمون لوین استفاده شد. نتایج اجرای آزمون لوین ($p = 0/11$; $F = 2/60$) حاکی از آن بود که تفاوت معنی‌داری بین واریانس دو گروه وجود ندارد. و بالاخره، در تحلیل کواریانس لازم است همگنی شیب‌های رگرسیون نیز رعایت شود. برای آزمون این مفروضه، وجود تعامل بین متغیر مستقل (مداخله) و متغیر همپراش بررسی می‌شود. مطلوب آن است که هیچ تعامل معناداری بین این دو وجود نداشته باشد. نتایج اجرای آزمون اثرات بین آزمودنی (قسمت Model Custom در تحلیل کواریانس) دلالت بر وجود شیب‌های مشابه در خط رگرسیون هر گروه داشت ($p = 0/09$ ؛ $F = 2/89$)، به عبارت دیگر، تعامل بین متغیر مستقل

و جدید) بپردازند. بر اساس یک قرعه‌کشی صوری ترتیبی داده می‌شد که همیشه همدست اول پاسخ خود را اعلام کند و شرکت‌کننده اصلی شاهد پاسخ او باشد. با توجه به پژوهش‌های قبلی و برای بررسی اثر هم‌نوایی حافظه، همدست تعدداً به ۱۶ تصویر از ۴۰ تصویر پاسخ نادرست می‌داد؛ پاسخ‌های همدست برای همه‌ی شرکت‌کنندگان یکسان بود. پس از هر تصویر پاسخ شرکت‌کننده ثبت می‌شد. برای کنترل اثر تداخل حافظه بین پیش‌آزمون و پس‌آزمون علاوه بر تکلیف فاصله‌انداز، در دو مرحله از تصاویر متفاوتی استفاده شد. به این ترتیب تصاویر پیش‌آزمون مزاحمتی در یادآوری تصاویر پس‌آزمون ایجاد نمی‌کردند. در هر دو گروه همدست قبل از ورود شرکت‌کننده، در آزمایشگاه حضور داشت. در گروه کنترل پس از ورود شرکت‌کننده‌ی اصلی همدست به عنوان شرکت‌کننده‌ی دیگری که مرحله‌ی اول را گذرانده و منتظر مرحله‌ی بعدی آزمایش است معرفی می‌شد؛ و در گروه آزمایش به عنوان پلیسی که سالها در زمینه‌ی تشخیص تصاویر فعالیت داشته است.

به طور خلاصه، می‌توان گفت اجرای مرحله پیش‌آزمون برآوردی از سطح واقعی عملکرد انفرادی شرکت‌کنندگان (بدون تأثیر فشار اجتماعی) در حوزه‌ی بازنشاسی حافظه‌ی دیداری به دست داد؛ و در مرحله‌ی پس‌آزمون، دو گروه آزمایش و کنترل در حضور شریک متخصص و غیر متخصص (تحت فشار اجتماعی) به بازنشاسی تصاویر پرداختند تا تأثیر اعتبار شریک به روش برچسب‌زنی بر میزان هم‌نوایی حافظه دیداری معلوم شود.

یافته‌های پژوهش

ابتدا برای حصول اطمینان از اینکه متغیر مستقل به درستی اعمال شده است نتایج حاصل از پرسشنامه اعتماد و اعتبار با استفاده از آزمون t مستقل بین دو گروه مقایسه شد.

جدول ۱. نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه‌ی ادراک شده‌ی شریک در گروه آزمایش و کنترل

مجدور ایثا	p	t	df	انحراف استاندارد	تعداد میانگین	۳۲	۳۲
۰/۵۶	< ۰/۰۰۵	۸/۸۹	۳۷/۳۷	۱۰/۶۰	۲۸/۷۵	۳۲	۳۲
				۳۲/۸۹	۸۳/۱۲		

نتایج نشان داد که میزان ادراک اعتبار شریک در گروه

تفاوت بزرگی بین عملکرد افراد دو گروه در پس آزمون وجود دارد. بنابراین، با اطمینان ۰/۹۹ می‌توان نتیجه گرفت که ایجاد اعتبار به روش برچسب زنی برای شریک موجب افزایش همنوایی حافظه در شرکت‌کنندگان می‌شود.

جدول ۲. اطلاعات توصیفی مربوط به عملکرد افراد در پیش آزمون و پس آزمون آزمایش حافظه‌ی دیداری

حافظه دیداری		
SD	M	
۳/۸۰	۳۴/۷۵	پیش آزمون گروه کنترل
۲/۷۸	۳۲/۴۰	پس آزمون گروه کنترل
۳/۶۴	۳۳/۷۸	پیش آزمون گروه آزمایش
۳/۴۹	۲۸/۸۴	پس آزمون گروه آزمایش

(گروه) و متغیر همپراش معنی‌دار نبود که این به معنی رعایت این مفروضه است.

پس از بررسی رعایت مفروضه‌ها، آزمون تحلیل کواریانس جهت مقایسه میزان همنوایی دو گروه مورد استفاده قرار گرفت. اطلاعات توصیفی مربوط به عملکرد افراد در پیش آزمون و پس آزمون دو گروه در جدول ۲ و نتایج اجرای تحلیل کواریانس در جدول ۳ ارائه شده است. همانطور که ملاحظه می‌شود، پس از کنترل نمره‌های پیش آزمون به عنوان همپراش، بین میانگین نمرات پس آزمون دو گروه تفاوت معناداری ($p < 0/005$ ؛ $F(61, 198) = 0/01$) وجود دارد، که با توجه به مقدار مجذور ای‌تا (۰/۲۴) که بر اساس تفسیر کوهن (۱۹۸۸) اندازه‌ی اثر بزرگی محسوب می‌شود، می‌توان ادعا کرد

جدول ۳. خلاصه‌ی تحلیل کواریانس برای مقایسه‌ی پس آزمون گروه آزمایش با پس آزمون گروه کنترل

منبع	نوع ۳ مجموع مجذورها	درجه آزادی	مجذور میانگین	مقدار F	سطح معناداری	مجذور ای‌تا
پیش آزمون	۱/۱۲	۱	۱/۱۲	۰/۱۱	۰/۷۳	۰/۰۰
گروه	۱۹۵/۶۶	۱	۱۹۵/۶۶	۱۹/۳۵	< ۰/۰۰۵	۰/۲۴
خطا	۶۱۶/۸۰	۶۱	۱۰/۱۱			
نمره کل	۶۴۶۴/۰۰	۶۴				

بحث و نتیجه‌گیری

در این مطالعه، تلاش شد تا با دستکاری اعتبار ادراک شده هم-شاهد به روش برچسب زنی "تخصص" به عنوان پیش‌بینی‌کننده‌ی احتمالی همنوایی، تأثیر نفوذ اجتماعی بر همنوایی حافظه بررسی شود. طبق انتظار، متخصصان با توجه به دانش و مهارتی که در حوزه تخصصی خود دارند معتبرتر به نظر می‌رسند. لذا پیش‌بینی این بود که احتمال همنوایی افراد با شاهد متخصص بیشتر از افراد غیرمتخصص است. نتایج نشان داد که ایجاد اعتبار به روش برچسب زنی برای شریک در گروه آزمایش موجب افزایش همنوایی حافظه در شرکت‌کنندگان شده است. گرچه دستکاری اعتبار به شکل حداقلی انجام شد (صرفاً یک برچسب) اما در افزایش میزان همنوایی حافظه در مقایسه با گروه گواه کاملاً موثر بود. شرکت‌کنندگانی که تصاویر مشاهده شده را همراه با هم-شاهدی (همدست پژوهشگری) که معتقد بودند متخصص‌تر است (کارآگاه پلیس) بازشناسی کردند، بیشتر از کسانی که همراه با فردی که بعید به نظر می‌رسید یک متخصص باشد (یک دانشجو) همنوایی کردند.

این یافته پژوهش حاضر که ادراک اعتبار یک فرد می‌تواند بر میزان همنوایی با او اثرگذار باشد در برخی از پژوهش‌های پیشین گزارش شده است. گابرت، مومن، و رایت (۲۰۰۷)، و فتحی (۱۳۹۳) همسو با نتایج پژوهش حاضر نشان دادند که ادراک اعتبار یک فرد که می‌تواند از مشاهده عملکرد متخصصانه و ماهرانه او در انجام یک تکلیف ناشی شده باشد باعث همنوایی با او می‌شود. همچنین، نتایج پژوهش‌های اسکاجربرگ و رایت (۲۰۰۸) و ویلیامسون، وبر، و رابرتسون (۲۰۱۳) نیز همسو با نتایج پژوهش حاضر نشان داد که داشتن ویژگی‌های یک متخصص باعث اعتبار بخشی به فرد شده میزان همنوایی با او را افزایش دهد. پژوهش اسکاجربرگ و رایت (۲۰۰۸) نشان داد هنگامی که به افراد اطلاعاتی در مورد درصد شهادتی که با آنها موافق‌اند (۴٪ موافق در مقابل ۹۷٪ موافق) داده می‌شود این اطلاعات بر باورهای آنها در مورد حافظه خودشان تأثیر می‌گذارد، اما فقط به شرطی که به آنها گفته شود شاهدان دیگر متخصص بوده‌اند (افسران پلیس در مقابل دانش‌آموزان). یعنی اطلاعات تنها زمانی بر حافظه فرد تأثیر می‌گذارد که

وی گمان کند توسط متخصص معتبر ارائه شده اند.

بارتلت، آلبری، فرینگز و گاوریلوویچ^۱ (۲۰۲۲) نیز اقدام به مقایسه اعتبار و میزان همنوایی با هم-شاهدان مست در مقابل غیر مست نمودند. به دلیل این باور رایج که الکل عملکرد حافظه را مختل می کند، آنها احتمال می دادند که شهود اطلاعات رسیده از یک هم-شاهد مست را کمتر باور کنند و کمتر با وی همنوایی نمایند. در این مطالعه ی آنلاین شرکت کنندگان همرا با یک هم-شاهد که عنوان مست یا غیر مست به او داده شده بود ویدئویی از یک جنایت ساختگی را که در خارج از یک مشروب فروشی اتفاق می افتاد تماشا می کردند. سپس شرکت کنندگان اظهار نظری از هم-شاهد را در مورد صحنه مشاهده شده در فیلم می خواندند که از نظر برخی جزئیات نادرست بود. نتایج آنها، هم راستا با پژوهش حاضر، نشان داد که شاهد مست به طور قابل توجهی کم اعتبارتر ارزیابی شده و کمتر مورد همنوایی قرار می گرفت.

چندین نظریه برای توضیح همنوایی حافظه مطرح شده است. مطالعه شده ترین آنها بر روی تحریف حافظه متمرکز شده است. شواهدی قوی نشان می دهند که بروز خطا در فرایند پایش منبع مهمترین علت همنوایی حافظه است (جانسون، هشترویدی، و لیندسی^۲، ۱۹۹۳). گاهی مردم منبع اطلاعات نادرست خود را اشتبهاً رویدادی که دیده اند می دانند نه آنچه که از هم-شاهد شنیده اند، بنابراین، همان خاطرات اشتباهی را گزارش می کنند که هم-شاهدان آنها گزارش کرده اند. به عبارت دیگر، خاطره از یک منبع (مثلاً بحث با یک شاهد) به اشتباه به منبع دیگری (مثلاً اصل واقعه) اسناد داده می شود. این پدیده خطای پایش منبع^۳ نامیده می شود. پژوهش وو، گاندرسون و برینک^۴ (۲۰۲۱) نشان داد که خطای پایش منبع باعث می شود جزئیاتی غیر واقعی در حافظه وارد شود. در واقع، اطلاعات گمراه کننده ی دریافت شده پس از رویداد، به عنوان بخشی از رویداد اصلی در حافظه ی شخص رمزگذاری می شود، و به این ترتیب ممکن است افراد اطلاعات را به یاد داشته باشند، اما منبع اطلاعات را فراموش کرده باشند (گابرت، رایت، ممون، اسکاچبرگ و همکاران، ۲۰۱۲). جالبرت، ولف، و هایمن^۵

(۲۰۲۱) نیز معتقدند که گرچه خطای پایش منبع معمولاً در مورد خاطرات ضعیف اتفاق می افتد، اما گاهی می تواند حتی پس از اطمینان بالا به یک خاطره از حافظه خود هم اتفاق بیفتد. این امر به ویژه زمانی محتمل تر است که منبع اطلاعات دریافتی بسیار معتبر تشخیص داده شود.

گزارش های حافظه لزوماً منعکس کننده واقعی آنچه که تجربه شده نیستند، بلکه این گزارش ها به نحوی "ساخته می شوند" که براساس تمام منابع اطلاعاتی در دسترس (از جمله، سخنان هم-شاهد) گزارشی منسجم و جامع باشند. با در نظر گرفتن حافظه به عنوان یک فرایند فعال ساخت و باز-ساخت، می توان دید که نفوذ اجتماعی چگونه می تواند در این میان نقش ایفا کند. هنگامی که شخصی اطلاعاتی را از یک هم-شاهد دریافت می کند، از این اطلاعات برای اعتبار بخشیدن به خاطرات خود از رویداد مشاهده شده (علاوه بر اهداف دیگر) استفاده می کند (مک کارول، ۲۰۲۰). ادبیات پژوهشی مربوط به حوزه تصمیم گیری نشان می دهد که ما به اطلاعات رسیده از منابع دارای اعتبار بالا وزن بیشتری در مقایسه با اطلاعات منابع کم اعتبار می دهیم. اگر یک منبع بسیار معتبر تلقی شود، اعتبار منابع دیگر در مقایسه با آن لزوماً کاهش می یابد (سالوویچ و رپ^۶، ۲۰۲۲). در پژوهش حاضر، هنگامی که شرکت کننده با اطلاعات ارائه شده توسط همدست مواجه می شد که با خاطره خودش از تصاویر مشاهده شده مغایر بود ناچار به تصمیم گیری و انتخاب یکی از دو منبع اطلاعاتی (حافظه همدست یا حافظه خود) بود. با توجه به این که همدست معتبرسازی شده بود، می توان گفت که اعتبار حافظه خود شخص در مقابل آن کاهش می یافت و فرد به اطلاعات رسیده از همدست وزن بیشتری داده، با آنها همنوایی می کرد.

نتایج این پژوهش از این گزاره حمایت کرد که نفوذ اجتماعی هم-شاهد در همنوایی حافظه نقش دارد. نفوذ اجتماعی به دو شکل نفوذ هنجاری^۷ و نفوذ اطلاعاتی^۸ اتفاق می افتد. نفوذ هنجاری هنگامی اتفاق می افتد که شاهد بخواهد تأثیر مطلوبی بر هم-شاهد بگذارد. در واقع، نفوذ هنجاری حاصل تمرکز شاهد بر مدیریت برداشت دیگران از خود است. نفوذ هنجاری مربوط است به تصمیماتی که فرد در مورد هزینه ها (هزینه های مخالف جمع بودن) می گیرد، در واقع،

1. Bartlett, Albery, Frings, Gawrylowicz

2. Johnson, Hashtroui & Lindsay

3. source monitoring error

4. vo, Gunderson & Brinke

5. Jalbert, Wulff, Hyman

6. salovich& rapp

7. normative influence

8. informational influence

زمینه را برای نفوذ هنجاری مهیا کرده باشد (بلانک، ۲۰۰۹؛ رایت، لاندن و وکتر^۲، ۲۰۱۰). مسلماً، ادراک وجود تفاوت در قدرت بر میزان همنوایی حافظه موثر است، حتی اگر این تفاوت واقعاً وجود نداشته (اسکاجربرگ و رایت، ۲۰۰۸). نفوذ هنجاری حتی هنگامی که افراد باور دارند پاسخ شریک اشتباه است نیز ممکن است برای به دست آوردن تأیید اجتماعی اتفاق بیافتد، تأثیر این عامل به ویژه زمانی قوی تر است که هزینه‌ی مخالفت کردن بیشتر باشد. می توان گفت در پژوهش حاضر افراد هزینه‌ی مخالفت کردن با پلیس را بیشتر از هزینه‌ی مخالفت با دانشجو ارزیابی می کنند، بنابراین هنگامی که در معرض فشار گروهی قرار می گیرند، با پلیس بیشتر همنوایی می کنند. انتخاب پلیس به عنوان یک فرد متخصص، ناخواسته اختلافی را در ادراک قدرت ایجاد می کند و این تفاوت قدرت باعث نگرانی می شود و اجازه می دهد نفوذ هنجاری نیز اتفاق بیفتد.

تبیین بعدی براساس عمق پردازش اطلاعات قرار دارد. از آنجا که شرکت کنندگان می دانستند قرار است بعداً همراه با یک هم-شاهد اقلام را به خاطر آورند، این امکان وجود دارد که کسانی که با یک شاهد ظاهراً متخصص تر همراه شده اند، از همان ابتدا در مرحله رمزگردانی (تماشای تصاویر) توجه و تلاش کاملی را صرف به خاطر سپاری نکرده باشند، زیرا می دانستند که هر شکاف احتمالی بعداً توسط شریکشان پر می شود. به عبارت دیگر، ادراک تخصص هم-شاهد از ابتدا بر نحوه پردازش فرد تأثیر گذاشته باعث پردازش نه چندان عمیق اطلاعات دریافتی شده اتکاء شرکت کننده به حافظه هم-شاهد متخصص را اجباراً افزایش می دهد. اما هنگامی که هم-شاهد فردی غیر متخصص و معمولی ادراک می شود اتکا فرد به حافظه خود افزایش یافته از ابتدا اقلام مشاهده شده را چنان رمزگردانی می کند که هنگام یادآوری کمترین نیاز را به حافظه هم-شاهد داشته باشد. از سوی دیگر، کسانی که با یک شاهد متخصص تر همراه شده اند ممکن است بیشتر به پردازش یافتاری^۳ اطلاعات تکیه کنند؛ یعنی هرگاه که اختلاف نظری بین آنها و هم-شاهد ایجاد می شود به جای بررسی دقیق نظر خود و او و یافتن واقعیت، صرفاً با این استدلال که "هم-شاهد من یک متخصص است" نظر شریکشان را بپذیرند. در نتیجه، به جای اعتبار بخشی به حافظه خود، اطلاعات رسیده را باور کنند و خاطره جدیدی در

مردم در موقعیت های اجتماعی برای به دست آوردن تأیید اجتماعی چیزی را گزارش خواهند کرد که همسو با هنجارهای گروهی است؛ هرچند که خود به آنچه تحت فشار هنجاری گزارش می دهند اعتقاد نداشته باشند (رایت، ممون، اسکاجربرگ و گابرت، ۲۰۰۹). در مقابل، نفوذ اطلاعاتی نتیجه تمایل شاهد به یادآوری صحیح رویداد مشاهده شده است. اهمیت نفوذ اطلاعاتی از آن جهت است که فرد اطلاعات رسیده را "باور می کند" و حتی در غیاب منبع نفوذ مطابق آنها رفتار می کند. این نوع نفوذ برای آنچه که بعداً شاهد به طور ناشناس و در غیاب هم-شاهد گزارش می دهد مهم تر، و بنابراین برای درک اطلاعاتی که در نهایت توسط شاهد گزارش داده خواهند شد مرتبط تر است. شاهدهی که با یک هم-شاهد خبره همراه می شود، حافظه و در نتیجه اطلاعات رسیده از او را دقیق تر و صحیح تر ارزیابی می کند که این منجر به همنوایی بیشتر حافظه می شود. به نظر می رسد نفوذ اطلاعاتی محتمل ترین علت همنوایی حافظه در اظهارات شهود باشد، زیرا فرد شهود دیگر را معتبر می داند (ویلیامسون وبر و رابرتسون، ۲۰۱۳). ثورلی (۲۰۱۵) نیز نشان داد که همنوایی در درجه ی اول به علت نفوذ اطلاعاتی ایجاد می شود. مطالعه وی به طور خاص نشان داد که شرکت کنندگان فقط با کسانی همنوایی می کنند که آنها را معتبر (صالح) بدانند. از آنجا که نفوذ اطلاعاتی بر صحیح و دقیق بودن اطلاعات متمرکز است، بنابراین، اعتبار ناشی از دقت حافظه بهترین شاخص نفوذ اجتماعی است. این یافته که افراد به احتمال زیاد با کسانی که تصور می کنند حافظه بهتری نسبت به خودشان دارند همنوایی می کنند با توضیحی که همنوایی حافظه را به نفوذ اطلاعاتی ربط می دهد سازگار است. این یافته از این ادعای بلانک^۱ (۲۰۰۹) حمایت می کند که یکی از علل همنوایی حافظه این است که افراد برای اعتبار بخشیدن به خاطرات خود آنها را با دیگران مقایسه می کنند و برای به حداکثر رساندن شانس خود برای داشتن اطلاعات صحیح آنها را از منبعی که دقیق تر می دانند، اخذ می کنند.

البته این احتمال هم وجود دارد که دستکاری تخصص در این پژوهش پیامدهایی در زمینه نفوذ هنجاری نیز ایجاد کرده باشد. انتخاب پلیس به عنوان فرد متخصص، ممکن است به طور ناخواسته باعث ادراک تفاوت هایی از نظر قدرت یا موقعیت بین شرکت کننده و هم-شاهد شده و در نتیجه

2. London & Waechter
3. heuristic processing

1. Blank

مورد آنچه مشاهده شده بسازند. به عبارت دیگر، باز هم به شکل دیگری مرتکب خطای پایش منبع شوند.

در یک جمع‌بندی کلی، نتایج پژوهش نشان داد که ارائه حتی کمترین اطلاعات در مورد تخصص یک هم-شاهد و گزارش او از رویداد مشاهده شده هم می‌تواند بر هم‌نوایی حافظه با او اثر بگذارد. در پژوهش‌هایی که قبلاً در زمینه تأثیر نفوذ اجتماعی بر هم‌نوایی صورت گرفته معمولاً هم-شاهدان پس از مشاهده رویداد مبادرت به بحث و گفتگو با همدیگر در مورد اتفاق مشاهده شده می‌کردند و حجم زیادی از اطلاعات بین آنها مبادله می‌شد. اما در این پژوهش شرکت‌کننده حداقل اطلاعات ممکن را از عملکرد هم-شاهد دریافت می‌کرد با این حال، هم‌نوایی در سطح بالایی اتفاق افتاد. همچنین معلوم شد که ارزیابی فرد از اعتبار حافظه شریک مهمترین نقش را در این میان بازی می‌کند. به نظر می‌رسد ادراک فرد از میزان اعتبار هم-شاهد علاوه بر نفوذ اجتماعی اطلاعاتی (و تا حدی هنجاری) بر نحوه پردازش اطلاعات جدید توسط او نیز اثر می‌گذارد که این منجر به افزایش هم‌نوایی به خاطر اسنادهای اشتباه در فرایند نظارت بر منبع می‌شود. افراد برای یادآوری اطلاعاتی که به صورت مشارکتی به خاطر سپرده‌اند، در نظارت بر منبع سوگیری نشان می‌دهند، حتی اگر توانایی نظارت بر منبع در آنها نسبتاً بالا باشد. این سوگیری‌ها در نظارت بر منبع خاطرات ممکن است در مواردی که دقت یادآوری‌ها دارای اهمیت است، مانند تلاش برای یادآوری جزئیات صحنه وقوع یک جرم، مشکل‌ساز باشد. با این وجود، ممکن است این سوگیری‌ها دارای یک کارکرد اجتماعی مفید هم باشند. از آنجا که یکی از اهداف یادآوری مشترک با دیگران ایجاد یا تحکیم پیوندهای اجتماعی است، تمایل به اخذ و به اشتراک گذاری خاطرات می‌تواند این روابط را تقویت کند و نحوه به اشتراک گذاشتن خاطرات را توضیح دهد. جالب است که این سوگیری‌ها با وجود آن که منجر به خطاهای حافظه می‌شود، اما نقش مهمی در تشکیل حافظه جمعی تاریخی ما دارند.

نتایج این مطالعه در زمینه‌های مختلفی که حافظه نقش مهمی بازی می‌کند، مانند شهادت در دادگاه‌ها، تحقیقات پلیس، بررسی خاطرات در مصاحبه‌های روانشناختی و هر موقعیتی که یادآوری دقیق آن مهم است کاربرد دارد. در زمینه شهادت در دادگاه‌ها، این تحقیق می‌تواند به روشن ساختن نحوه تأثیر هم‌شاهدان بر هم‌نوایی حافظه آنها کمک

کند. درک این موضوع که چگونه تخصص و اعتبار درک شده یک شاهد می‌تواند بر حافظه شاهد دیگر تأثیر بگذارد، می‌تواند در ارزیابی قابلیت اطمینان شهادت شاهدان عینی مفید باشد. این اطلاعات می‌تواند در ارزیابی اعتبار اظهارات شهود و قضاوت آگاهانه تر در مورد صحت رویدادهای گزارش شده بسیار ارزشمند باشد. نتایج این مطالعه می‌تواند در تحقیقات پلیس نیز برای درک بهتر نحوه پویایی هم‌نوایی حافظه هنگامی که شاهدان متعددی درگیر ماجرا هستند، استفاده شود. با در نظر گرفتن تخصص و اعتبار درک شده شاهدان از یکدیگر، کارآگاهان می‌توانند احتمال آلودگی حافظه را ارزیابی کرده و سوگیری‌های بالقوه‌ای را که ممکن است بر دقت خاطرات فردی تأثیر بگذارد، شناسایی کنند. دانش حاصله می‌تواند به طراحی تکنیک‌ها و استراتژی‌های مصاحبه مؤثر برای به حداقل رساندن خطر گنجاندن اطلاعات نادرست در خاطرات جمعی کمک کند. علاوه بر این، در مصاحبه‌های روان‌شناختی یا جلسات درمانی، یافته‌های این تحقیق می‌تواند به متخصصان کمک کند تا تأثیر افراد مهم زندگی را بر یادآوری خاطرات بهتر درک کنند. با در نظر گرفتن اعتبار درک شده افرادی که ممکن است بر حافظه یک فرد تأثیر گذاشته باشند، روانشناسان می‌توانند بینشی در مورد منابع بالقوه تحریف یا هم‌نوایی حافظه به دست آورند. این درک می‌تواند به ارزیابی‌های دقیق‌تر و مداخلات مناسب‌تر درمانی منجر شود. با در نظر گرفتن تأثیر شاهدان بر یکدیگر، تصمیم‌گیرندگان می‌توانند قضاوت آگاهانه تری داشته و اطمینان حاصل کنند که فرآیندهای قانونی و درمانی بر اساس دقیق‌ترین و قابل اعتمادترین اطلاعات موجود طی می‌شوند.

پژوهش حاضر صرفاً تأثیر اعتبار ادراک شده بر هم‌نوایی حافظه دیداری را بررسی کرد، این در حالی است که حافظه انواع دیگر دستگاه‌های حسی مانند حافظه شنیداری، بویایی، لامسه و غیره نیز ممکن است هدف هم‌نوایی اجتماعی قرار گیرد، لذا پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی این حافظه‌ها نیز مورد مطالعه قرار گیرند. همچنین می‌توان تأثیر اعتبار ادراک شده بر هم‌نوایی در حوزه‌هایی غیر از حافظه، مانند قضاوت، ارزیابی و تصمیم‌گیری را نیز بررسی نمود. علاوه بر این پیشنهاد می‌شود در مطالعات بعدی تأثیر عواملی همچون تعداد همدستان (میزان فشار اجتماعی)، تأثیر تعاملی حافظه دیداری و شنیداری، معتبرسازی براساس عملکرد، و جنسیت هم-شاهد مد نظر قرار گیرد.

منابع

- Allan, K., Midjord, J.P., Martin, D. et al. (2012). Memory conformity and the perceived accuracy of self-versus other. *Memory & cognition*, (40), 280–286.
- Baduria, C. M. (2022). Reintegration into Society Post-Exoneration: A Clinical Application for Wrongfully Convicted and Exonerated Individuals (Doctoral dissertation, Azusa Pacific University).
- Baron, R.A., Byrne, D., Branscombe, N.R. (2006). *Social Psychology*; Translation: Youssef Karimi (2015) Ravan Publishing House, Tehran. (in persian)
- Bartlett, G., Albery, I., Frings, D., Gawrylowicz, J. (2022). The effects of alcohol and co-witness information on memory reports: a field study. *Psychopharmacology*, (239), 2945–2953.
- Blank, H. (2009). Remembering: A theoretical interface between memory and Social Psychology. *Social Psychology*, (40), 164–175.
- Cyr, T. G., & Hirst, W. (2019). Reflections on conversations and memory. *Topics in Cognitive Science*, 11(4), 831-837.
- Dodd, D. H., & Bradshaw, J. M. (1980). Leading questions and memory: Pragmatic constraints. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 19(6), 695-704.
- Fathi, P. (2013). The effect of experimental creation of credibility for the partner on the level of memory consistency: Is this credibility transferable to other areas? Master's thesis. Zanjan University. (in persian)
- Gabbert, F., Memon, A., & Wright, D. B. (2007). I saw it for longer than you: The relationship between perceived encoding duration and memory conformity. *Acta Psychologica*, (124), 319–331.
- Gabbert, F., Wright, D. B., Memon, A., Skagerberg, E. M., & Jamieson, K. (2012). Memory conformity between eyewitnesses. *Court Review*, (48), 36–43.
- Goodwin, K. A., Hannah, P. J., Nicholl, M. C., & Ferri, J. M. (2017). The Confident Co-witness: The Effects of Misinformation on Memory After Collaborative Discussion. *Applied Cognitive Psychology*, 31(2), 225–235.
- Granhag, P., Ask, K., & Rebelius, A. (2005). 'I saw the man who killed Anna Lindh': A case study of eyewitness descriptions. *Paper presented at the European Law and Psychology Meeting*, Vilnius.
- Horry, R., Palmer, M. A., Sexton, M. L., Brewer, N. (2012). Memory conformity for confidently recognized items: The power of social influence on memory reports. *Journal of Experimental Social Psychology*, (48), 783–786.
- Jalbert, M.C. Wulff, A.N. Hyman Jr, I.E. (2021). Stealing and sharing memories: Source monitoring biases following collaborative remembering. *International Journal of Cognitive Science*, Volume (211), 104656.
- Johnson, M. K., Hashtroui, S., & Lindsay, D.S. (1993). Source monitoring. *Psychological Bulletin*, 114(1), 3-28.
- Lang, P.J., Bradley, M.M., & Cuthbert, B.N. (2005). International affective picture system (IAPS): Digitized photographs, instruction manual and affective ratings. Gainesville, FL: University of Florida
- Mc Carroll, C.J. (2020). Remembering the Personal Past: Beyond the Boundaries of Imagination. *Front. Psychol.* (11):585352.
- Mohammad Hossein Abdullahi, Hossein Zare (2019). *Cognitive Psychology*, Samt Publications. (in persian)
- Mojtahedi, D., Ioannou, M., Hammond, L. (2018). The Dangers of Co witness Familiarity: Investigating the Effects of Co-witness Relationships on Blame Conformity. *Journal of Police and Criminal Psychology*, (33), 316–326.
- Mojtahedi, D., Ioannou, M., & Hammond, L. (2018). Group size, misinformation and unanimity influences on co-witness judgements. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 1–22.
- Rechdan, J., Hope, L., Sauer, J. D., Sauerland, M., Ost, J., & Merckelbach, H. (2018). The effects of co-witness discussion on confidence and precision in eyewitness memory reports. *Memory*, 26(7), 904–912.
- Salovich, N. A., & Rapp, D. N. (2022). How susceptible are you? Using feedback and monitoring to reduce the influence of false information. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*.
- Schacter, DL (2001) *The Seven Sins of Memory: How the Mind Forgets and Remembers*. New York and Boston: Houghton Mifflin.
- Skagerberg, EM., Wright, DB. (2008). Manipulating power can affect memory conformity. *Applied Cognitive Psychology*, (22), 207–216.
- Szpitalak, M. (2022). Reinforced self-affirmation as a method of reducing the misinformation

- effect: Towards ecological validity. *Psychology, Crime & Law*, 1-29.
- Thorley, C. (2015). Blame Conformity: Innocent Bystanders Can Be Blamed for a Crime as a Result of Misinformation from a Young, but Not Elderly, Adult Co-Witness. *PLoS ONE*, (10), e0134739.
- Thorley, C., & Kumar, D. (2016). Eyewitness susceptibility to co-witness misinformation is influenced by co-witness confidence and own self-confidence. *Psychology, Crime & Law*, 23(4), 342–360.
- Wright D. B., Self G., & Justice C (2000). Memory conformity: Exploring misinformation effects when presented by another person. *British Journal of Psychology*, (91), 189–202.
- Wright, D.B., Memon, A., Skagerberg, E.M., Gabbert, F. (2009). When eyewitnesses talk. *Current Directions in Psychological Science*, (18), 174–178.
- Wright, D. B., London, K., & Waechter, M. (2010). Social anxiety moderates' memory conformity in adolescents. *Applied Cognitive Psychology*, (24), 1034–1045.
- Vo, T. V. A., Gunderson, C. A., & ten Brinke, L. (2021). How deception and believability feedback affect recall. *Memory*, 1–9.
- Williamson, P., Weber, N., Robertson, MT. (2013). The Effect of Expertise on Memory Conformity: A Test of Informational Influence. *Behavioral Sciences and the Law*, (31), 607-623.
- Xu, Y., Margolin, D., & Niederdeppe, J. (2021). Testing strategies to increase source credibility through strategic message design in the context of vaccination and vaccine hesitancy. *Health communication*, 36(11), 1354-1367.

COPYRIGHTS

© 2022 by the authors. Licensee PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی